

8. BETE

Tillgången till naturbetesmarker med höga miljöersättningar är en värdefull inkomstkälla inom nötköttsproduktionen och kan i många fall också vara ett skäl till utökning av företaget. Samtidigt kan tillgången på betesmark vara en begränsande faktor i utökningskedet eftersom alla nötkreatur, utom tjurar och kalvar yngre än sex månader, måste hållas på bete under sommarmånaderna enligt djurskyddslagen. Tänka därför över tillgången på och behovet av betesmark redan vid planeringen av företagets utökning. Finns inte tillräckligt med betesmark på den egna gården måste bete ordnas på annat sätt genom t ex arrenden eller betesavtal.

Arealbehov och beläggningsgrad

Det kan vara svårt att veta vilka arealer som krävs av olika beteskvaliteter, men uppgifterna i tabellen nedan kan användas som riktvärden. Som det framgår av tabellen krävs det en hög beläggning i början av sommaren för att djuren ska hinna beta av gräset innan det blivit förvuxet. I slutet av sommaren avtar betets tillväxt, vilket medför att beläggningsgraden på betet måste minskas för att en hög tillväxt hos djuren ska kunna upprätthållas. Ett alternativ är att ha en lägre beläggning under hela betessäsongen, dvs. färre djur per hektar, men detta medför att betet inte utnyttjas maximalt. Är kravet på djurens tillväxt lägre än det som anges i tabell är det givetvis möjligt att ha fler djur per hektar. Viktigt att komma ihåg är att djur med höga krav på daglig tillväxt måste gå på beten med gräs av bra näringsmässig kvalitet, så som åkermarksbetet. Djur med lägre tillväxtkrav klarar sig däremot bra på relativt fattiga naturbetesmarker.

Tabell 1. Exempel på beläggningsgrad på olika typer av betesmarker beroende på djurkategori

Djurkategori	Ålder vid betesläpp (år)	Vikt vid betesläpp (kg)	Beräknad tillväxt på betet (g per dag)	Beläggningsgrad (antal djur per hektar)			
				Naturbetesmarker		Åkermarksbeten	
				För-sommar	Sen-sommar	För-sommar	Sen-sommar
Mjölkraskviga	Under 1	185	650	4	2	8	4
	Över 1	420	700	2	1	4	2
Mjölkrastjur	Ungefär 1	225	900	3	1,5	6	3
Mjölkrasstut	Under 1	175	700	4	2	8	4
	Över 1	375	950	2	1	4	2
Köttraskviga	Över 1	420	700	2	1	4	2
Diko med kalv		550		1,5	0,75	3	1,5

Tillsyn

Samtliga djur ska, även under betessäsongen, ha daglig tillsyn enligt djurskyddslagen. Med många djur i besättningen innebär detta att tillsynen av djur på bete blir tidskrävande, vilket tyvärr inte alla är medvetna om. Om du har många djur på flera olika ställen och dessutom långt från gården kan det därför vara aktuellt att ta hjälp med tillsynen av djuren under betesperioden. Om du tar hjälp av någon annan med tillsynen av djuren är det viktigt att ni är överrens om vad personen i fråga ska kontrollera. Gör t ex upp en lista med vilka djur som finns på betet, vad som ska kontrolleras samt telefonnummer till dig om det skulle hända något. En enkel mall för detta finns längst bak i detta avsnitt. Att göra listor med vilka djur som finns på vilket bete är också bra för din egen skull. När det bli fler djur i besättningen är det svårt att hålla alla uppgifter i huvudet!

Även tillsynen av stängsel blir både mer tids- och arbetskrävande när företaget växer. Dels är det kanske fler betesmarker än tidigare och dels är det kanske större betesmarker än tidigare. Tillsynen av stängsel bör ju dessutom inte bara göras under våren innan betessläpp utan även kontinuerligt under hela betessäsongen.

Smittskydd och parasitfria beten

Betesgång minskar risken för många smittämnen eftersom djurtätheten minskar, luftkvaliteten förbättras och smittrycket under sommarmånaderna är som lägst. Det förekommer dock strikt betesrelaterade smittor så som t ex piroplasmos, anaplasmos, bindvävsmask och parafilaria. Oftast är stora beten där djuren kan lämna rator ett effektivt sätt att bryta smittkedjor. Rasthagar eller ”golfbaneliknande beten” leder till att djur äter upp varandras gödsel och kan leda till ökad smittspridning.

Det som är smittskyddsmässigt mest tveksamt under betesperioden är olika former av sambete då djur med helt olika smittstatus går tillsammans under flera månader. Både sambete mellan olika besättningar och sambete med andra djurslag, t ex får är olämpligt ur smittskyddssynpunkt. Ska flera djurslag beta samma marker är det bättre att växelsbeta och låta ett djurslag följa efter det andra. Vissa smittor kan spridas mellan får och nöt, både vad gäller parasiter och andra smittämnen. Tänk också på att när företaget växer kan det bli aktuellt att ta nya beten i anspråk med andra förutsättningar och andra smittor som är aktuella t ex sank, strandskyddsbeten där stora leverflundran kan finnas.

När nötköttsföretaget växer blir resultatet oftast ett effektivare betesutnyttjande och att naturbetesmarkerna belastas år efter år. Detta kan göra det svårt att erbjuda förstagångsbetande nötkreatur parasitfria beten varje år, särskilt i ekologiska besättningar. Det krävs därför lite planering så att det verkligen finns lämpliga marker i växtföljden sparade till dessa djur. Tänk också på att djur som köps från områden med lite parasiter måste behandlas som förstagångsbetare. Detta eftersom dessa djur saknar motståndskraft mot parasiter och därmed lätt blir infekterade. Finns inte parasitfria beten att tillgå gäller det att vara extra noga med avmaskningsrutinerna.

Att tänka på

- Finns det tillräckliga arealer med bete av lämplig näringsmässig kvalitet?
- Är det möjligt att uppfylla djurskyddslagens krav med avseende på daglig tillsyn av alla djur?
- Är det möjligt att erbjuda förstagångsbetarna parasitfria beten?

Läs mer

- **Nötkreatur på bete.** Jordbruksverket. Finns att ladda ner gratis på www.jordbruksverket.se

Exempel på mall för tillsyn av betesdjur

Betets namn:

Betessläpp:
Installning:
Djur på betet:

Kontroller följande:

Tillsyn av djur:
Stängsel:
Vatten:
Salt & mineraler:
Övrigt:

Vid frågor kontakta:

Namn:

Telefon: